

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

LETO (año) XLII. št. 5-6

EL VOCERO DE LA ACCION CULTURAL ESLOVENA

de julio a diciembre 1995

Slovenski politični emigranti v Argentini so se v veliki meri ohranili kot Slovenci in kot socialno koherentna, na trdnih vrednotah utemeljena skupina zato, ker se niso odprili niti radikalni liberalni kulturi, ta vodi v nihilizem, v kozmopolitizem, v deteritorializacijo; -še manj marksistični, ta vodi v internacionalizem. Kdor se je odločil za liberalno kulturo, je začel postajati Argentinec in je zapustil slovensko skupnost. Kdor bi postal marksist, -vsaj od mlajših, v Argentini rojenih- bi ga zadela ista usoda, kot je desetisoče primorskih ekonomskih emigrantov v Argentini, ki so v nemajhni meri začeli po vojski simpatizirati s titovstvom in sovjetizmom; danes komaj še govorijo slovensko.

Študij kulture SPE bo pri oblikovanju prihodnosti izjemno veliko pomagal. Seveda ne le študij. Ampak tudi zgled SPE, ki kaže, kako se je bilo mogoče ogniti radikalnim konsekvencam duhovne liberalizacije -nihilizacije; ohranili pa so temeljne prednosti ustreznega dela liberalizma. Ogniti pa se je bilo temu mogoče, ker je omenjene prednosti SPE povezala s krščanstvom kot njegova časna sredstva.

Taras Kermavner

Slovenski čudež v Argentini
SPE in kultura.

Ob koncu leta in na pragu novega obdobja SKA

ŽIVIMO v dobi post modernega človeka, katere značilnost je globalna poplava kulturnih stvaritev, od literature, preko glasbe in likovnosti vse do tehničnih ved. Tisoči kongresov, simpozijev, koncertov in razstav nam marsikdaj ustvarjajo vtis kulturne inflacije. Zdi se, da je politika tržnega gospodarstva, ki je preplavila ves svet, ustvarila tudi "tržno kulturo" v sklopu nekega novonastajajočega humanizma. Prenekateri današnji misleči nam zagotavljajo propast ideologij, ki izhajajo iz filozofskih, socioloških ali verskih temeljev, sodeč, da ne morejo več obvladovati današnjega časa in zgodovine. Nekateri nam oznanjajo celo propad kulture, duhovno degradacijo in nazadnje tudi uničenje človeštva. Nove ideje, ki se pojavljajo, pa ponavadi ovenejo, preden sploh dozore. Medijski kritiki in zagovorniki kulture "light", marsikdaj osebno zainteresirani z objektom svoje ocenitve, nas skušajo preko visoko letečih in briljantno zvenceh fraz prepričati o absolutnosti njihove sodbe. Njihova "beseda" ni več "logos", je kvečjemu kompozicija lepega besedičenja in izvotlenih misli, tavajočih po brezciljnem veselju. Zdi se da stojimo pred vrati v novo dobo, ki bo (morda?) prinesla nov način razmišljanja, ali pa bo med brskanjem po stari šari zgodovine spet odkrila zaprašene tisočletne resnice, ki so vselej blestele in še blestijo, da jih le človek ne zavrže.

Lik slovenskega kulturnega ustvarjalca v svetu je podoben kihotskemu igralcu misteriozne drame brezimnega avtorja, ki neskončno daleč od svoje rodne domovine že pol stoletja vsak dan na novo ustvarja nenapisani scenarij, ki mu ga prišepetavata njegova vest in zavest. Zaveda se poslanstva svoje vloge. To je "totalni teater", ki vsebuje energijo poldrugo tisočletje trajajoče borbe za obstoj naše narodne kulture in ponosa. Vztrajamo čisto enostavno brez pravega razloga, saj druge alternative sploh ne poznamo. Spremlja nas nevidni a prisotni Gospodar zgodovine, spremljajo nas ljubeznivi prijatelji sorojaki v zdomstvu in v obeh domovinah. Skušamo preslišati grozljive napovedi negativnih prerokov, saj teh je bila zgodovina polna. Ti so imeli prav le takrat, kadar jim je kdo nasedel in se predal njihovim varljivim melodijam. Potrebujemo in pričakujemo le prijaznega, toplega razgovora, prijateljskih napotkov in predlogov. Učimo se še vedno in odprti smo do svetá luči in toplote. Črna noč je za nami. Pred nami je le življenje, človeka vredno in k Resnici naravnano.

Quousque tandem - kako dolgo še - Kulturna akcija? V tem smislu smo vas povprašali v naši anketi. Dobili smo trideset odgovorov od prijateljev in sodelavcev, skoraj vse pozitivne. Domala vse namerjene k vztrajanju, k poživljanju še vedno tlečega ognja. V prvih mesecih prihodnjega leta bomo objavili povzetke iz te ankete, nato pa se porazgovorili in končno na Občnem zboru preresetali vse naše lepe, pa tudi kake boleste zadeve ter navsezadnje o tem odločali. Tudi tokrat pričakujemo vašo prisotnost!

Marijan Eiletz

Ob odkritju spominske plošče Tinetu Debeljaku

22. junija 1995 na rojstni hiši v Škofji Loki.

Nagovor prijatelja iz mladosti.

Dragi prijatelji, spoštovani Ločani, sorodniki, bližnji in daljni rojaki književnika, prevajalca in literarnega zgodovinarja Tineta Debeljaka! Pred nekaj minutami smo si ob koncu maše še enkrat segli v roke ter si obljubili mir in prijateljstvo.

Itē, missa est! Maša le končana, še ena taka črna maša, o, da bi bila že ena zadnjih! In zdaj bomo šli lahko v miru in prijateljstvu domov, ker nismo na Balkanu in ne v Čečeniji, ker smo v častitljivem kulturnem starem mestu Škofji Loki, kjer svojim zaslužnim sinovom postavljajo spominske plošče v spoštljivi hvaležnosti za njihov prispevek domu in svetu.

Spominjam se, da je bilo včasih znamenje prijaznega kraja, prijazne hiše lastovičje gnezdo pod kapom. Spominske plošče zaslužnim ljudem so danes kakor nekdanja lastovičja gnezda: mestom in vasesm dajejo pečat kulturnosti, prijaznosti, znamenje dobrih, miroljubnih ljudi, kamor človek rad pride, kjer se lahko dobro počuti.

Razšli se bomo torej po eni tolažilnih in vse dobro obetajočih črnih maš, navsezadnje, upam in trdno pričakujem, dokončno brez strahu, da se nam in našim otrokom ne ponovi kaj takega, kar se je nam in našim staršem zgodilo in dogajalo zadnjih sto let, vse odkar so se v Evropi naselili socialni in ideološki nemiri.

Če je boj - po mnenju starogrškega filozofa Heraklita - od nekdanjega kralja in vladarja življenja, se mu je v novejšem času z nezmanjšano silovitostjo in brutalnostjo pridružila revolucija kot kraljica in vladarica, da družno diktirata svetu in ga mesarita.

Revolucija v Rusiji 1905, balkanske vojne, prva svetovna vojna, sovjetska revolucija, razpad Avstro-Ogrske, ideološke zaostritve: komunizem v Sovjetski zvezi z bojevitim, nestrpnim programom revolucionarne osvojitve vsega sveta, nastanek fašizma v Italiji, nastanek in razmah nacizma v Nemčiji z nenasitnim, surovim pohlepom po vsestranski oblasti pod soncem...

V to smo bili rojeni, obsojeni na življenje v tem. Tudi marsikdo od vas, dragi Ločani, tudi vaš rojak Tine Debeljak, zaradi katerega smo se danes tukaj zbrali. Ker imate njegovo življenje in zlasti sadove njegovega dela za rodno Škofjo Loko lepo popisane v vabilu, jih ne bom ponavljal, temveč se bom dotaknil le nekaterih trenutkov ko so se najine poti srečale in srečavale.

Na šentviški Jegličevi gimnaziji v Škofjovih zavodih sem ga ravno zamudil. Maturiral je leta 1922, takrat še kot Valentin Debeljak, in odšel v Ljubljano študirat na filozofsko fakulteto, v zavodskih Domačih vajah pa nam je zapustil prve sadove svoje mladostne muze, izvirne in prevedene, da smo jih prebirali, se pri njih učili in se navduševali za podobno literarno delo.

Ko sem se leta 1933 spjel tudi jaz in se pridružil že kar veliki družini jegličevcev, smo na srečanjih in izletih radi prepevali himno: "Zavodi beli kot labodi blešče se v soncu sred polja", ki nam jo je zložil naš današnji slavljencev Jamnikov Tine, kakor je takrat podpisal, uglasbil pa Matija Tomc, saj je bilo v nji med drugim rečeno: "Tako na rodna tla prižeti... to himno hočemo izpeti s prisego, da vsak povsod izkleše slovenskega moža."

Tine Debeljak je medtem že diplomiral iz slavistike, se za povrh študijsko razgledal po Pragi in Krakovu ter pripravil doktorat, bil eno leto (1931) sourednik revije Dom in svet in se uveljavil kot slovenski pesnik. Pri svojih tridesetih letih je bil že toliko opažen v slovenski kulturi, da je bil ob tedanji diktaturi v Sloveniji ne le nezaželen, celo

več: oblast se je takih pokončnih mož bala, zato je moral kazensko v pregnanstvo, za suplenta v Nikšić v Črni gori.

Tisti čas sem bil sam hišni muc pri tedanjem časopisu Slovenec in ko je nepričakovano umrl Lojze Golobič, tedanji urednik kulturne rubrike, sem bil v časovni stiski resen kandidat za njegovega naslednika tudi jaz, dokler se niso spomnili Tineta Debeljaka in ga s tem rešili iz Nikšića. Tako so se najine poti pred šestdesetimi leti prvokrat povsem neposredno srečale in sva nadaljnjih deset let zares tesno in prijateljsko sodelovala.

Kot urednik je bil izrecno strpen, širok, očetovski, naj bo pri Slovencu, naj bo pri Domu in svetu, ki ga je po krizi tik pred vojno znova prevzel. Literarna zgodovina mu je doslej v marsičem delala in naredila krivico, ker ga je potiskala in potisnila med ideološko ozke ali celo zastarele. Njegovi sodelavci smo ga gledali in videli drugače. Res ni bil pretiran modernist, rajši domačijsko domoljuben in predvsem svobodoljuben, še na misel pa mu ni prišlo, da bi koga utesnjeval ali gledal na njegovo literarno delo skoz naočnike stranke, kuhinje ali literarne teorije. Spoštoval je predvsem delo in nam ga povsod omogočal.

Tako je na primer ob neki priložnosti sprejel ponudbo pesnika in novelista Ivana Čampe in mene, da mu vsak po en dan na teden napolniva podlistek s svojimi izvirnimi prispevki. Vem, da sva pogodbo z velikim ognjem potrdila, vem pa tudi, da pa je nisva posebno dolgo zdržala.

Ko je Hitler surovo pometel Gorenjsko in Štajersko in zatrl vse možnosti za slovensko kulturo, smo v Ljubljani s Tinčkom vred, tako smo mu namreč takrat rekli, vedeli, da nam bije zadnja ura. Kdor ljudem zatira kulturo, naj bo domačin ali tujec, jih obsoja na smrt. Ker je bil Italijan v tem času za spoznanje manj rigorozen od Nemca, smo se v zasedeni Ljubljani s podvojeno močjo lotiti kulturnega dela. Vsaka beseda, zapisana v slovenščini, je tedaj pomenila za slovenstvo uspeh in vsaka knjiga, izdana v tako imenovani Ljubljanski pokrajini in skrivaj prenesena na gorenjsko in štajersko stran, poroštvo več, da okupatorska strupena zima ni dokončna.

Zato smo se zbirali, tudi ob Tinetu Debeljaku, in delali. Med vojno ni bilo ne časa ne volje za stilizme in artizme, ne možnosti za dotlejšne strankarske in podobne delitve in zdrahe. Vsem nam je šlo za življenje, zato smo bili mahoma vsi Slovenci eno - vsi proti okupatorju - nekako podobno, kakor smo se pred štirimi leti mahoma vsi odločili za osamosvojitve. Vsako posplošeno podtikanje kolaboracije je laž in s tem nehumana in človeka nevedna žalitev. K taki barbarski propagandi se morejo ponižati in poniževati le hlapčevske duše z balkanskimi geni, ki jim je vrhovna zapovednica ideologija in zadnji cilj surova oblast. Ko sem se nekoč v zgodnjih petdesetih letih pogovarjal z Borisom Zihlerom, tedanjim ministrom za kulturo, tudi vašim rojakom, o povojni trdi roki, me je vprašal: "Kako bi pa bilo, če bi bili zmagali vaši?" Kaj smo Slovenci res tako nevarno na robu Balkana, da sta za nas samo obe skrajni možnosti?

Spominjam se, kako otroško se je Tinček Debeljak med vojno veselil vsakega drobnega namiga na slovensko svobodno prihodnost, pretihotapljenega skoz strogo cenzuro, na primer: "Vsa književnost, nastala v obdobju, za katero nekateri razglašajo brezpogojni kulturni molk, nima samo svete naloge vezati kontinuiteto s slovenskim leposlovnim ustvarjanjem prejšnjih dob ter tako vzdrževati svetli plamenček kulturnega delovanja iz roda v rod, iz lepih dob v čas tegobe in smrti, iz dni vriskajočih polnih grl v čase pridušenega jecljanja, temveč ima tudi dolžnost to duhovno dediščino dopolnjevati, organsko razvijati in jo pripravljati za izrazilo novih razmer in novega duha, ki veje v nas in čez nas." Jasneje o vriskajočih novih razmerah in o tedanjem pridušenem jecljanju med okupacijo, vojno in revolucijo ni bilo mogoče govoriti.

Spominjam se, kako domiselno in poznavalsko je znal Tinček Debeljak sredi najhujše slovenske kalvarije, ko smo že vsi obupavali nad življenjem, najti pesem ali pesnitev, zlasti iz poljske, češke in ruske književnosti, s katero nam je znova vtil poguma za nadaljenje vztrajanje in upanje, da še ni vseh dni konec.

Ena takih odličnih Debeljakovih potez je bila posebej odmevna med vojno. Čeprav ni bil romanist, se je domislil Dantejeve *Divine commedie* in ob prevodu svojega strica Jožeta Debevca znova prevedel in objavil nekaj spevov *Pekla*. Simbolni pomen pekla je bil tedaj več ko zgovoren, hkrati pa cenzura po svoje ni mogla prepovedati svojega vrhunskega klasika Danteja.

Take in podobne Tinetove medvojne iskricice so bile obenem tihe, slovenske, kulturne zmage, ki so se mirno merile s tedanjimi poštenimi partizanskimi boji z okupatorjem na bojiščih, pa hkrati kresovi v naših srcih in veliki koraki svobodi nasproti.

Tak je bil Tinček Debeljak med vojno, takega se spominjam, tak je širše zaslužen za slovenstvo: pokončen slovenski pesnik, pisatelj, prevajalec, kulturni zgodovinar in znanstvenik, predvsem pa človek, humanist, živo nasprotje nasilja, ki se je začelo tedaj po sovjetskem stalinovskem in partijskem zgledu z nezadržno močjo uveljavljati tudi med Slovenci. Bolj ko se je svetovna vojna bližala koncu, bolj se je zaostrovala notranja bratovska morija, dokler se nista državljanska vojna in revolucija z vso neizprosno do končno strgali z verige in s povojnim obračunavanjem v resnici ustvarili pekel, kakor se je že nekaj časa napovedoval po najbolj črnih slutnjah in predvidevanjih.

Tine Debeljak je bil eden od velikih žrtev vojne. Ne samo, da mu je nemirni predvojni in vojni čas onemogočal sproščeno izrabo talentov in pridnosti, s katero bi bil že do svojega štiridesetega leta lahko v normalnih razmerah dosegel veliko več, kakor je, temveč ga je strup razhujskanosti primoral, da se je na vrhu svojih moči, ko bi bilo povsem naravno in pravično, da bi se kot soustvarjalec svobode pridružil vriskajočim množicam, ki so se veselile konca vojne, moral odločiti za umik, kakor se je takrat odločilo na desetisoče Slovencev.

Pametnejši in močnejši odneha, so si tedaj mislile te množice, treba nam je samo prečakati nekaj tednov, da se prekipele balkanske strasti revolucije in državljanske vojne unesejo, potem se bomo lahko vrnil v mirno domače sožitje. Pa je bila strupena ideologija in razhujskanost močnejša, bližja današnjemu Balkanu, kakor so računali. Pognala je Tineta Debeljaka in cvet inteligence, pa tudi na tisoče preprostih ljudi iz ene nesreče v drugo, iz domovine v tujino, iz smrti v smrt in še danes zakrknjeno in brezumno zaslepljeno vztraja v nestrpnosti, kakor jo kot nesmrtno svarilo poznamo iz starogrške zgodovine o Antigoni in padlem bratu Polinejku, ki ga oblast ni dovolila pokopati. Tudi Grčija je namreč na Balkanu in tudi pri nas nekateri po vsej sili vztrajajo na Balkanu ne glede na svojo in narodnostno škodo, čeprav v neposredni bližini vidimo, kaj lahko namesto mirnega sožitja povzroči slepa strast, saj je še pred nekaj leti le za las manjkalo, da nas ni spričo take miselnosti potegnili v peklenski kotel Balkana in Čečenije.

Tine Debeljak ni bil eden takih zasleplencev. Kot lastovka, ki ne prenese ostre zime, se je umaknil na jug, vendar to ni bil samoljuben beg, temveč tragedija in katastrofa, kakor jih poznamo iz svetopisemskega egiptovskega suženjstva in iz babilonskega pregnanstva. Ampak Tine Debeljak se je tudi v novih, nemogočih razmerah zavedal svoje duhovne moči in dolžnosti do soljudi. Kot prerok Jeremija je zapel v suženjstvu in ga s pesniško besedo ter kulturnim in organizacijskim delom pomagal prenašati. Še več, slovenske naselbine v Argentini so ravno po zaslugi Tineta Debeljaka in njemu podobnih požrtvovalnih ljudi ustvarile v argentinski kulturni puščavi čudež, da je zacvetela in ob Srebrni reki zrasla mala Slovenija, kulturno enakovredna matični.

Tine Debeljak je tam - kot ptič feniks - znova zapel mladostno in obenem zrelo in sam izdal štiri pesniške zbirke, od vsenarodne *Velike črne maše za pobite Slovence* do povsem zasebnega *Poljuba*. Podobno mojstrstvo je pokazal zlasti v vrhunskih delih, ki jih he prevedel, ob že omenjenem Dantejevem *Peklu* (1959), začetem že doma, in ob *Žalosti zmagoslavja* (1970), antologiji poljske medvojne lirike, predvsem veliki argentinski narodni ep Joséja Hernándeza

Martín Fierro (1970), s čimer se je - kot "patriarh slovenske emigracijske literature" - v imenu vseh argentinskih Slovencev kulturno oddolžil novi domovini za gostoljubnost in razumevanje.

To je le nekaj glavnih naslovov Debeljakovega knjižnega dela, nepregledno in dostikrat še bolj nehvaležno in izčrpavajoče pa je bilo njegovo organizacijsko, mentorsko, uredniško in podobno delo doma in v tujini, zato ni nič čudnega, če mu je srce opešalo, še preden se je ob novi pomladi v domovini mogel vrniti domov, v Ljubljano in v svoj prvotni dom v Škofjo Loko pod nune.

Priznam, da sem si dolga leta srčno želel srečati se z njim, pa mi ni bilo dano, zato sem še posebej vesel, da se ga je rodno mesto, za katero je tako vneto delal doma in v izseljenstvu, spomnilo in se mu danes spoštljivo poklanja z javnim priznanjem. Tako so vsaj v eni slovenski celici računali kulturno poravnani.

S tem je pregled mojih dosedanjih srečanj s prijateljem Tinetom Debeljakom končan. Z današnjim dnem prehaja v galerijo velikih, zaslužnih sinov slovenske matere in slovenska kulturna in literarna zgodovina ga bo poslej lahko objektivneje strokovno ocenjevala. In ravno tu se po igri naključij moja pot po šestdesetih letih znova srečuje z njegovo: spominska plošča Tinetu Debeljaku je kakor lastovka, znanilka otoplitve in pomladi, ki se je vrnila porodni krov, in bo poslej kot ponosno in prijazno znamenje Debeljakovega doma, njegove domačije, rojakom in vsemu svetu pričala ne le o njem in njegovih zaslugah za Slovenijo, temveč tudi o prijaznem mestu in njegovih meščanih, ki se ga hvaležno spominjajo. Dragi Ločani, veseli in srečni sem, da sem se smel tudi jaz udeležiti te slovesnosti.

Hvala vam tudi v imenu Jamnikovega Tinčka spod nun!
Hvala!

Janko Moder

Nagovor prijatelja iz begunstva

Spoštovani, zbrani pred rojstno hišo enega vélikih sinov Škofje Loke, da počastimo njegov spomin.

Tine Debeljak.

V naši literarni zgodovini bo ostal kot v domovini in po svetu znan prevajalec, predvsem pa kot pesnik, avtor *Velike Črne maše za pobite Slovence*, posvečene tragediji našega naroda za časa druge svetovne vojne in revoluciji. Toda Tine Debeljak je pisal tudi druge pesmi in iz srca so mu privreli verzi ravno tudi o svoji Škofji Loki. Ne samo da je nikdar ni pozabil, vedno se je spominjal, tolikokrat o njej govoril, sanjal o njej, ko je kakor nekoč Judje v izgnanstvu, sedel ob bregovih tujih rek...

Ko so me zaprosili, naj bi kot nekdo, ki je v emigraciji dolga leta sodeloval s Tinetom Debeljakom, spregovoril nekaj besed, sem pomislil, kako je pravzaprav paradoks: o tem našem pesniku, kritiku, literarnem zgodovinarju je do leta 1990 slišalo več Argentinec, pa tudi Poljakov, Italijanov, Slovakov, Hrvatov kakor pa... lastnih rojakov v domovini. Bila so pač leta nasilja in - molka.

Spoznal sem ga v Ljubljani kmalu po izbruhu druge svetovne vojne. Bil je urednik Doma in sveta ter kulturni urednik SLOVENCA in že takrat je bil znan kot prodoren literarni zgodovinar pa tudi kot prevajalec. Ko danes gledamo njegov opus, vidimo da obsega prevode poljskih in drugih slovanskih pesnikov in pisateljev pa Dantejevo Divino Komedijo in pa vrsto prevedenih del vse do argentinskega narodnega epa, do Hernándezovega Martina Fierra. Predvsem mu je bil blizu seveda ravno Dante, tudi on nekoč begunec, izgnanec. Neki dantolog je o Danteju, političnem emigrantu, napisal, da je njegova oseba "za vse čase in narode simbol in zgled tistim, ki morajo tavati po svetu z domovino v srcu, a izven njenih mejá." Ni čudno, če je Debeljaku Dante bil vse kaj več kot pa samo "altissimo poeta"...

Škofja Loka je lahko ponosna na svojega sina. Ne samo zato, ker je bil znan po svetu, bil član te ali one pariške Akademije, častni član "martinfierrovcev" v Argentini ali član svetovnega PEN Cluba - ampak ker je to bil zvest sin svojega naroda in ponosen meščan svojega rojstnega mesta.

Bil sem z njim leto dni v Rimu, kasneje ga srečaval v Trstu, potem pa z njim skozi dolga desetletja sodeloval, ko je prav on bil duša slovenskega kulturnega življenja v argentinski diaspori. Na dolgo bi lahko govoril o njegovem delu, vendar bi se danes in tukaj rajši ustavil ob njem kot plodnem ustvarjalcu. A niti to ne bi bila njegova največja odlika. To je bil dober človek in to je bil pokončen človek, ki je -kamorkoli že je prišel- prinašal s seboj življenje. Nove zamisli, načrte. Vedno in povsod je sejal življenje. Navduševal je mlade pesnike in pisatelje -ne mislim zdaj samó na Balantiča...- ves čas, tudi v tujih okoljih budil smisel za kulturo, pri tem pa ostajal zvest svojim koreninam, zvest pa tudi svoji poti v izgnanstvo. Tudi zanj je namreč veljalo, kar je zase napisal Dante: "Zapustil boš vse, kar ti je najljubše in to je prva strelica z loka izgnanstva". Ob vsej grenkobi eksila pa se ni predajal samopomilovanju, tej skušnjavi slehernega izgnanca. Študiral je, delal je, garal. Gojil je prijateljstvo z ljudmi najrazličnejših narodnosti, da so le bili prijatelji našega naroda. Ves čas se je predajal misli, da bo ravno besedna umetnost lahko svetu prinesla mir, ko je -prvi, ki je napisal zgodovino naše revolucije- bil vendar ves čas za spravo v našem narodu. Res pa, da za spravo na osnovi resnice.

Tine Debeljak. - Z Dantejem bi lahko pel: "Taval sem kot romar okrog, kažoč proti svoji volji rano svoje usode, ki je bila ranjenemu dodeljena po krivici..." Taval je okrog po svetu, dokler ni omagal, dokler ni omahnil in obležal v -

tuji zemlji. Njegov grob leži tam daleč sredi argentinske pampe. In vendar...tudi o njem bi se dalo reči, kar je dejala žena nekega drugega našega pesnika, Mirka Kunčiča, ki je prav tako umrl v emigraciji: "Moj mož ni nikdar živel v tujini. On je samó umrl v tujini..."

Tako je bilo s Tinetom Debeljakom. Njegova misel je vedno bila sredi teh dolin, sredi tega starega častitljivega in čudovitega mesta, sredi domačih ljudi. Tu v Škofji Loki, ki je doživela toliko trpljenja, saj so ga trije totalitarizmi tega stoletja prinesli v polni meri...

Dolga desetletja je živel v begunstvu, kjer morda res ni bilo treba trpeti lakote, ko pa je tudi njega težila lakota po domovini. Tudi on je vedel, "da najbednejši na svetu so oni, ki hirajoč v emigraciji, ne morejo drugače nazaj v domovini, kakor v sanjah, in vendar je ponosno znal zapeti z besedami istega vélikega Florentinca: "L'esilio, che m'è dato, onor mi tengo." - "Izgnanstvo, ki mi je naloženo, imam za čast", kajti "pasti s pravičnimi je zavirljiva usoda." Pri vsem tem pa je imel eno samo veliko željo: vrniti se v svojo *svobodno* domovino, spet videti svojo Škofjo Loko.

Ni mu bilo dano.

In vendar se vrača...in vendar se je vrnil.

Romar. Iz Ljubljane v Celovec, potem pa vse doli do Rima... Pa tudi ko je hodil po Dantejevih sledovih... Verona, Forlí, Rimini, Ravena... In nato pot preko morja... Romar. Pa je tudi on, kot nekoč Odisej, ki je videl mnoga mesta, ostal pa zvest edinole svoji rodni Itaki, tudi Tine Debeljak ohranjal sredi svojega srca svoje rojstno mesto.

Danes - po petdesetih letih odhoda v izgnanstvo - odkrivamo spominsko ploščo temu sinu velikega mesta, kajti samo véliko mesto lahko rodi tako vélike sinove, pa čeprav po številu prebivalstva ni veliko. Naj bo ta plošča v spomin na človeka, ki je bil ponosen na svoj rod in na svoj rojstni kraj, naj bo pa tudi zgled zlasti mladim rodovom, zgled zvestobe, zgled delavnosti pa tudi pripravljenosti za resnico trpeti.

Tine Debeljak. Slava njegovemu spominu!

Zorko Simčič

Likovni svet

IVAN BUKOVEC

Ko se barve zagovorijo

Trdno stojimo na tej zemlji, a se dan na dan na mnogotere načine podajmo na pot k obalam, na katerih -po Prešernu- vsaj za hip ujamemo "sled sence zarje onstranske glor'je". S takim vtisom odhajamo, potem ko smo si v razglednem prostoru pred galerijo Staneta Kregarja v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu ogledali razstavo olj in akvarelov slikarja Ivana Bukovca, Slovenca iz Buenos Airesa.

Na 34 skupinskih ter devetih samostojnih razstavah je oddajal svoja slikarska iskanja skoraj izključno v Argentini. Bukovec je tudi kipar. V Argentini je opremil več cerkva in kapel, ilustriral in opremil knjige, revije in slovenske časopise. Pisali so o njem, da je v svojih izdelkih poetično pridvignjen realist, duhovno izpoveden, lirično sproščen, v njem se "staplajo narava, vsemirje in človek", z barvo "obliva svet s tiho močjo, ki razsvetljuje vse v enotnem objemu in družji krajinske in likovne elemente v tesno povezano enoto", uveljavlja "slovensko umetnost v neslovenskih okoljih".

(Iz Družine)

Akademik Janko Kos ob odkritju spomenika pesniku Ivanu Hribovšku

Radovljica, 19. junija; Izvleček

Ivan Hribovšek spada med tiste pesnike pri nas, ki so umrli zelo mladi, imeli komaj nekaj časa za pesnjenje: Kette, Murn, Kosovel, pa Kajuh, Balantič in Hribovšek.

Hribovšek je doživel čisto posebno usodo, kakršne pri slovenskih pesnikih nismo vajeni. Za življenje je objavil v neki literarni reviji samo dve pesmi, potem pa zapadel v popolno pozabo. Od njegove smrti do izida zbirke v Argentini je minilo 20 let, do zbirke na Slovenskem pa še nadaljnjih 25 let. To so tako velike časovne razdalje, da se pravzaprav človek čudi, kako je do tega lahko prišlo. Je dejansko ne kakšen čudež, da je Hribovškova poezija v nekem smislu vstala od mrtvih. Zdaj pa je čas, da Ivan Hribovšek dobi tisto mesto v naši literaturi, naši kulturi in našem nacionalnem prostoru, ki mu pač pripada.

Mlademu pesniku, ki je živel v tako hudih, nenaklonjenih razmerah, pod nemško okupacijo in z vsemi strašnimi političnimi zapleti in nevarnostmi, skozi katere je šel in ki so ga na koncu tudi tragično pogubile, je vendarle uspelo ustvariti opus, ki po zunanjem obsegu sicer ni velik, v sebi pa ima vrsto pesmi, ki so na najvišji ravni slovenske poezije. Najmanj 30 je prav antologijskih, ki verjetno bodo ostale med najboljšimi pesmimi, kar jih je ustvarilo slovensko pesništvo, zlasti v našem stoletju in zlasti okoli druge svetovne vojne. V tem pesništvu vzbujajo posebno pozornost neki posebni motivni sklopi in pa seveda tudi verzne oblike, zaradi katerih bo Hribovšek ne samo zmeraj bolj cenjen pri bralcih, ampak bo nanj zmeraj bolj pozorna slovenska kulturna zgodovina in zlasti literarna veda.

V Hribovškovem opusu ima posebno vrednost tudi sonet. Napisal jih je razmeroma malo, vsega skupaj 14, med njimi pa jih vsaj deset sodi med najboljše slovenske sonete. Na simpoziju (1993 priredila SAZU o Balantičevi in Hribovškovi poeziji) so tudi dognali, da je Hribovšek znamenit pesnik po tem, da je v nekaterih pesmih skoraj kongenialno ali enakovredno poustvaril ritmiko antičnih verzov, grških in tudi latinskih. To je zmožnost verjetno kot izjemno klasičen filolog, saj je prevajal iz stare grščine tudi Sofoklejevo Antigono, iz svojega vživljanja v staro antiko pa je najbrž zmožnost poustvariti tisto, kar je mikalo slovenske pesnike že od Prešerna naprej.

Poseben pomen imajo tudi tiste Hribovškove pesmi, ki govorijo o času druge svetovne vojne. Takšnih pesmi je nastalo med vojno veliko, pesmi, ki bi posegle prav v bistvo tega tragičnega obdobja, pa je vendarle zelo malo. Pri Hribovšku je takih pesmi več, nekatere pa imajo v naslovu celo letnice. Tako te pesmi skupaj tvorijo nekakšen cikel, ki je zanimiv ne samo zgodovinsko, ampak presenetljiv po svoji duhovno pesniški teži.

Ivan Hribovšek je bil toliko časa pozabljen, nenadoma pa je kot po čudežu njegova poezija vstala od mrtvih. Kot pri mnogih drugih pesnikih tudi pri njem najdemo vrsto pesmi o smrti, vendar je hkrati nekako preroško oznanjal pričakovanje, da se bo znova oglasil kot pesnik in da se bo njegova poezija vrnila med žive. Pomladna pesem 1994 se konča:

*"Bog vedi, kdaj že vse sem bil izgubil.
Morda v molčanju mrtvega srca
spet pesem vdano mi zatrepeta.
Povedat pridem, ko jo bom obudil."*

Pokojnemu predsedniku SKA Rudi Jurčecu so v njegovem rojstnem kraju postabili doprni relief, delo Viktorja Gojkoviča.

Pot do resnice

Glosa na okroglo mizo '95

Ob Gogalovem vprašanju 'Kaj je z našo ideologijo' je bilo izrečenega marsikaj, kar ni med nami vsakdanje. Kot tudi ni vsakdanji njegov esej, saj je - vsaj deloma - zelo ostra kritika nekaterih naših zadržanj in dejavnosti, vse-skozi pa izpraševanje vesti o temeljnih zadevah slovenske skupnosti v Argentini. V referatih je bilo slišati zagovore in ugovore na avtorjevo razmišljanje, prav kot je sam hotel, saj noče biti dogmatičen, ampak le izzvati k javni debati. Slišali smo, recimo, navajanje nekaterih olajševalnih okoliščin za naše grehe (npr. za domnevno malikovanje narodnosti), vmes kak mea culpa; potem spet odločen odklon nekaterih razlag. Ko to pišem, teksti še niso bili objavljeni, zato sodim le po vtisih. Glavna skrb, ki so jo izražali vsi po vrsti, vsak na svoj način, je vsekakor bila skrb za človekovo dostojanstvo. Skrb za to, da ne bi bila oseba nikdar *podrejena* skupnosti. Kajti smisel in smoter vsakega občestva je dobrobit posameznikov, ki jo sestavljajo torej osebna rast, zorenje in vsestransko izpopolnjevanje.

Kako je izzvenelo vprašanje po našem preživetju kot skupnost? Za to namreč gre: ali se bo še mogel ohraniti slovenski živelj v Argentini. Morda celo kot "čudež"! Kakšne napake smo zakrivali, kako bi se dale popraviti? Kako pritegniti mlajši rod k sodelovanju - tudi pri kulturi? Kaj bo s slovenskim jezikom, ali bo še naprej občevalni jezik ali pa bo polagoma obstal le kot obredni jezik - v liturgiji in v višji kulturi: v recitacijah, v bolj slovesnih besedilih, pri petju in v folklori?

Leta 93 je bilo pri SKA govora o izzivih za SPE ob spremembah v domovini. Jure Vombergar je takrat takole strnil različna mnenja o smislu in poslanstvu naše emigracije:

1. mnenje: "Bog nas je poslal v Argentino, da naše delovanje posvetimo tej deželi, da se vključimo v njeno versko, kulturno in politično življenje. Predstavimo naj Argentini našo kulturo, Sloveniji pa argentinsko. Ne ozirajmo se nazaj, kot Lotova žena, čimprej se asimilirajmo, oz. integrirajmo - v našo stvarno, duševno in duhovno korist.

2. mnenje: Bog nas je poslal v Argentino, da pomagamo Sloveniji, da najde svoj pravi krščanski obraz, katerega je zgubila v 50 letnem brezboštvu, s pričevanjem in vključevanjem v slovensko cerkev, v slovensko kulturno, politično in gospodarsko življenje. Posredujemo naj ji vrednote, ki smo jih ohranili. Lahko menimo tudi, da nam je božja previdnost namenila posebno poslanstvo glede biološkega obstoja slovenskega naroda."

Potem se avtor vpraša: Kdo ima prav, kdo je v zmoti?

Sam bi najprej podvomil o sami postavki aut-aut teh dveh mnenj. Po moje se ne izključujeta popolnoma, ampak le delno. Čeprav je res, da je naša ortodoksija branila drugo stališče in izvajala politiko več ali manj skladno z njim, se istočasno ni mogla izogniti delovanju navzven, izžarevanju v argentinsko okolje, npr. na pevskem področju z zborom Gallus in drugimi, po krajevnih domovih isto tako v umetniškem in športnem udejstvovanju, v Slovenski vasi tudi preko fare in farne šole. Torej naša skupnost ni bila nikdar čisto zaprta v svoj geto, akoravno je treba priznati, da so sredotežne sile prevladovala nad nasprotnimi, kar je razumljivo.

Kako je danes s to dilemo?

Razvoj dogodkov prehitava naše miselne postavke, čas je v nekem oziru precep še zaostрил. Nekega obdobja je namreč konec.

Ko je pred dobrim letom -na večeru SKA- Vombergar vprašal predavatelja gosta, katero oz zgoraj navedenih stališč se mu zdi pravilnejše, je le-ta nekako slovesno pribil: Ja, veste, meddobja je konec!

Kaj je hotel s tem reči?

Seveda ni mislil na našo revijo, ki je le odsev nekega obdobja. Sam si stvar takole razlagam. Naše vigilije je konec! Konec tistega stanja v pričakovanju in molitvi na véliki dan, ko bo napočil trenutek odrešenja, ko bo zasijalo sonce svobode. Ene dobe je konec: dobe med izgubo domovine - pred pol stoletjem - in rojstvom nove, samostojne Slovenije. Vigilije v diaspori je konec. Véliko pričakovanje v hrepenenju in upanju se je izpolnilo, ne sicer povsem po naših željah, a temeljno se je. Zdaj se bo treba odločiti: ali za vrnitev v naročje prve domovine, oziroma za tu rojene, vzpon na slovenski Sion, ali pa sprejeti, dokončno, izseljensko usodo z vsemi njenimi posledicami, integracije in končno asimilacije.

Geto se obdrži, dokler vztraja v stanju vigilije, v pričakovanju nekaj vélikega: Mesije, rešitve iz suženjstva, in spominjanju na nekaj strašnega. Ko se pričakovanje izpolni, odpade tudi glavni vzrok za budnost.

Omenjeni gost je dodal: Najlepši doprinos SPE matični Sloveniji bi bil ta, da se njeni najboljši sinovi vrnejo.

Na videz nasprotujoči si stališči se v praksi dopolnjujeta. Glavnina bo ostala tu. Hote ali nehote bo doprinesla svoj delež - biološki in kulturno-gospodarski - svoji novi domovini. Peščica izbrancev se je/se bo odločila za očetnjavo. Verjetno ne iz gospodarskih nagibov. Druga skupina izvoljenih bo vztrajala na slovenskih otokih sredi tujega morja. Tesna povezava z matico jim bo v veliko pomoč. Kot je izrazil predsednik ZS na letošnjem slovenskem dnevu: "V dobi politične in ekonomske globalizacije sveta obstoj narodnostnih skupin daleč od matične domovine ni več utopija..." Razdalje so se zmanjšale, vsesplošna izmenjava je danes nekaj normalnega. Vendar, kot dobro vedo naši zamejci, to še ni dovolj.

Še bo potreba olja za svetilko zvestobe, goriva za kres narodne zavednosti. Zvestoba je zmeraj povezana s požrtvovalnostjo; prav ta je tisto olje, o katerem govorimo. Ali bodo prihodnje generacije Slovenije v svetu našle dovolj nagibov, da bodo pripravljene na žrtve?

Kdor je prišel do zaključka, da referentom pri okrogli mizi, razen enemu, ni za ohranjanje slovenstva, je stvar zelo napačno razumel. Osebo ne poznam nikogar, ki bi zagovarjal prvo od navedenih mnenj (gladko asimilacijo). Če je kdo kritičen do lastnega občestva, to še ne pomeni, da je proti njemu. Nasprotno, gre se mu za pristnost, za čim bolj zdrave medosebne odnose med člani. In za resnico, ki osvobaja! Kajti če bomo zapirali oči pred dejstvi, pred objektivnimi razmerami, bomo le hromili naše ustanove - in seveda odbijali mlajše rodove.

Malo kritične distance in polemike, to je dober znak. Pomeni, da je še zanimanje za skupno stvar. Je znak življenja. Indiferentnost je znak mrtvila; nestrpnost pa izraz ozkosrčnosti in verjetno tudi okovidnosti.

V bistvu se naša polemika suče okrog vprašanja, kakšna je pravilna lestvica vrednot. Je skupnost nad osebo, je narodnost nad zapovedjo ljubezni? Gre za pravilno umestitev vrednot.

Kar se slovenstva tiče je dr. Gogala zapisal v omenjenem eseju: "Če mi skupnost ne bi bila pri srcu, bi ji ne posvečal toliko pozornosti in bi ji ne skušal pomagati s kritiko, ki običajno izzove le ogorčenje in zlepa kdaj ni s hvaležnostjo sprejeta." (Medd. 94/1-2, str. 50)

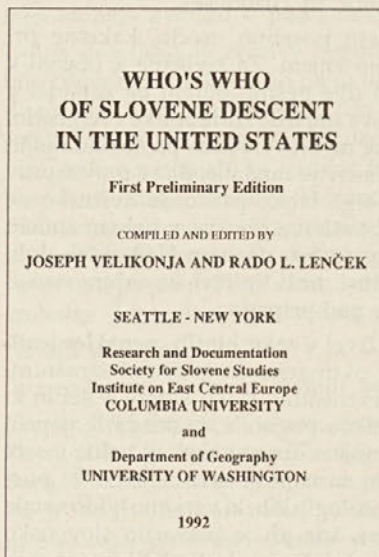
Vinko Rode

Knjige

Prehiteli so nas...

Who's who of Slovene descent in the United States 1995.

Kdo je kdo slovenskega pokolenja v Združenih državah l. 1995.

Izšla je druga popolnena izdaja knjige Kdo je kdo?, ki zapolnjuje bridkoobčuteno vrzel slovenskega življa v Ameriki. Že v prvi izdaji prof. dr. Rado L. Lenček - izšla je l. 1992 - toži, da je že v zamudi preveč časa in da se je veliko snovi za tovrstno publikacijo že izgubilo s smrtjo naših razumskih delavcev, ki so doprinesli Sloveniji ali pa Ameriki svoj delež, za katerega bi jim morala biti hvaležna tako ena kot druga, največkrat pa obe.

Članku sem naslov Prehiteli so nas dal zato, ker še vedno upam, da bo kaj takšnega ali podobnega izšlo tudi v Argentini, knjiga, ki bi obdelala dosežke naših še živečih rojakov v Argentini. Do sedaj še nismo presegli arhiva arh. Viktorja Sulčiča, ki pa ni slovenski, ampak hrvaški, bolje rečeno arhiv je Jugoslovanske Narodne Odbrane (JNO), bil je jugoslovenski in je obravnaval vse narodnosti, ki so se nahajale v predvojnem času v Argentini.

Zdomske pomembne ustvarjalce in njih potomce bo treba iskati po raznih seznamih članstva domov, naslovnih publikacij, društev, veliko pa je že izgubljenega in težko da bi se našlo.

Poglavje zase so Slovenci, ki so se iz različnih vzrokov zatekli v Južno Ameriko že pred prvo svetovno vojno in po njej in se krepko uveljavili na tem delu sveta, ni pa poznana njihova letnica rojstva, ne kraj, njihova dela, službena mesta, ki so jih zasedali, njihova izvedenost, njihovo članstvo v slovenskih in tujih organizacijah in njihov sedanjí stalež in naslov, kajti vse to prinaša drugo izdanje Kdo je kdo? Bojim se, da je veliko že izgubljenega in da se prihodnji rodovi ne bodo lotili nehvaležnega dela zbiranja podatkov nekoga, ki je morda vse življenje preživel na tujem.

Za prvo poskusno in predhodno izdajo Kdo je kdo? sta se morala zavzeti dva veterana iz emigracijskega toka iz l. 1945, za drugo izdajo pa sta že dobila sodelavce. Avtorja Kdo je kdo? sta profesorja dr. Rado L. Lenček in dr. Jože Velikonja, ki sta s pomočjo Družbe za slovenske študije (SSS), Raziskovalnega in dokumentacijskega centra, Inštituta za Srednjo in Vzhodno Evropo ter Columbijske univerze v New Yorku, zbrala in izdala gradivo, ki ga prinaša knjiga, prej broširana, sedaj okusno vezana kot si zasluži. Poslužila sta se še predhodnih publikacij o slovenskem intelektualnem potencialu v ZDA: Slovenski profesorji na ameriških univerzah in college-ih, ki jo je izdal Jože Velikonja l. 1960; Slovenske dediščine Edwarda G. Gobetza iz l. 1980 in Zbranih publikacij in predstavitev članstva Družbe za slovenske študije Rada L. Lenčka ob njeni desetletnici delovanja.

Težko je slediti tri, štiri rodove nazaj, kdo vse je bil slovenskega pokolenja, zato sta avtorja objavila samo podatke še živečih slovenskih strokovnjakov, iz števila katerih moremo tudi približno sklepati, koliko smo Slovenci s sivo materijo prispevali k blagostanju ZDA. Beg možganov ni

od danes: računajo, da so se Slovenci začeli naseljevati že od l. 1700 in da bi dobili celotno sliko slovenskih velmož, bi morale iziti vsaj še dve knjigi. Pomembno bi bilo to za Slovenijo, za ZDA, za določanje različnih obdobj izseljenjskih valov, po katerih bi lahko sklepali, zakaj so se naši predniki odločili emigrirati.

Kako je prišlo do tiska tako potrebne knjige, pomembne še bolj za majhen narod, ki je komaj pred nekaj leti prišel do lastne države? Avtorja sta dala natisniti petsto vprašalnih pol in jih razposlala na že znane naslove. Od teh sta jih dobila dvesto izpolnjenih, poleg teh pa še sto drugih od intelektualcev, katerih naslovi so jima bili neznan. V tej drugi izdaji so podatki skoraj že štiristo strokovnjakov slovenskega porekla, zvišalo se je pa tudi število sodelavcev.

Če primerjamo poklice slovenskih intelektualcev v ZDA s tistimi, ki jih je pred leti objavilo Meddobje za Argentino (Avgust Horvat), vidimo, da je na prvi pogled vzgojnih poklicev v Argentini dosti več, manj pa so zastopani raziskovalci, univerzitetni profesorji, kot da bi hoteli ostati tukaj na sredi poti. Na splošno lahko zatrdimo, da tisto o profesorjih tretje slovenske univerze ni bilo pretirano. Isto delo bi bilo potrebno opraviti še za Kanado in Južno Ameriko.

Knjigo se lahko naroči pri avtorjih ali pa pri SSS, isto velja za dopolnila in popravke: Prof. dr. Rado L. Lenček, Riverside drive, New York, NY, 10027 ali pa pri Prof. Joseph Velikonja, 9713 NE 13 th Street, Bellevue, WA 98004-3442.

Tone Podgorc

Slovenska kulturna akcija

želi vsem svojim ustvarjalnim članom, sodelavcem, naročnikom, dobrotnikom, bralcem in vsem prijateljem v Argentini, Sloveniji in po svetu

blagoslovljen božič in uspešno leto 1996

Letopis slovenskega glasbenega življenja v Argentini

Zbral in uredil Edo Škulj.

Ljubljana-Celje 1995. 575 str., 34 fotografij.

Mogočna knjiga je znamenje, da dobiva glasbeno delovanje v Argentini zanimanje in priznanje. Izšla je ("ob 50-letnici velikega slovenskega izhoda"), ker se je za to zavzel neutrudni in pobudni muzikolog in zgodovinar dr. Edo Škulj - v glasbenih krogih doma so mu vzdeli priimek Gajžla- in ker so izdajo omogočili v Celju (Mohorjeva družba), v Celovcu (Krščanska kulturna zveza) in v Ljubljani (Izseljensko društvo Slovenija v Svetu).

Iz Predgovora je razvidno, kako je dr. Škulj od avgusta l. 1993 iskal primerne prijeme za prikaz glasbenega delovanja. Končno se je odločil za zbiranje gradiva iz tednika Svobodna Slovenija. Vendar za zadnjih 20 let ni razpolagal s celoto tega časnika, vrh tega "tudi Svobodna Slovenija ni poročala o vseh glasbenih dogodkih." (5). Vse kaže, da je imel na voljo popoln pregled nastopov zbora Gallus. Imel pa je na ponudbo -tako v Argentini kot v NUK- tudi popolno kroniko nastopov Kvarteta Finkovih in Vokalne skupine Karantanija. Ker pa se je naslonil zgolj na Svobodno Slovenijo, letopis ne pozna 9 koncertov Kvarteta in najmanj 50 nastopov Karantanije. Zabeleženi niso tile koncerti Kvarteta: 18.XI.55 (kulturni večer SKA); 24.VIII.57 (v kolegiju Santa Rosa; tu prva izvedba Balantičevega 13. soneta); 14.VII.58 (v Lanusu); 18.VI.60 (polurni program na državnem Radiu); 11.VIII.60 (v Moronu); 21.IV.61 (TV kanal 7); 29.IX.62 (v Museo Social Arg.); 28.X.62 (v zavodu Presv. Src; prva izvedba Uverture in angleškega speva iz Claudelovega Marijinega oznanjenja; leta 1966 je

izšla LP plošča Preljubo veselje -Slomškove pesmi. Med nastopi Karantanije -izpuščenih je že 33 nastopov predhodnih mladinskih zborov- ni v Letopisu nobene omembe kakih 50 nastopov. Naj navedem samo nekaj koncertov: 1.IX.73 (V. Festival Coral de Bs. As.); 20.X.73 koncert v Hladnikovem domu; 21.XI.74 (v Teatro Luz y Fuerza); 1.VII.74 (Slomškov dom); 14.XI.74 (Slov. Dom Carapachay); 8.V.76 (Iglesia Metodista); 17.VII.77 (Sheraton Hotel). Petnajstkrat so na TV kanalu 7 spremljali mašo, desetkrat so prinašali nekaj veselja po bolnišnicah.

Raziskovalcem izvajalnega in ustvarjalnega glasbenega delovanja podaja Letopis datume in pozorišča nastopov. Poročila so silno raznolika po obsegu, po dodajanju izvenglasbenih okoliščin. Ponavadi ne vemo, kdo je pisec. Svobodna Slovenija ni imela strokovnjakov, zato je poskuse kritičnega obravnavanja skladb in izvedbe jemati zelo previdno.

Urednikova odločitev, da "poenoti" naslove skladb, češ da v Sloveniji na splošno tujejezične naslove slovenijo, ni dobra. (Sicer pa je nekaj naslovov ostalo v originalu). Dogaja se, da je prevod na dveh ali več mestih različen, npr. Ginasterov Ples brhkega dekleta na str.111 je na str. 433 Ples lepe mladenke. Dalje se prevajalcu lahko zgodi, da njegov slovenski naslov pomeni nekaj drugega kot izvirni; npr. str. 145: *L'anello rapito* pa slovenska *Ugrabljena želja*, ali str. 307: *Afán* pa slovenska *Povezanost*. Neprijetno je že to, da ti ohlapen prevod ne zabrne, kot bi moral (npr. *Grazie angl'inganni tuoi* pa prevod *Zaradi tvojih prevaranj*; ali *Tenzone di fontane* pa prevod *Vodometi*.

Vsekakor je Letopis izdaten zajem iz emigrantskega delovanja. Glasba, predvsem petje, je bila v njem vzdrževalka življenja in njega žlahtnitve; kmalu je postala po Argentini znanilka emigracije in nje izvira, končno je z drugim in tretjim rodом zajela domovino in svet. O vsem tem bodo zgodovinarji v Letopisu dobili gradivo, ki ga bodo morali spopolniti, predelati in oceniti. Pri tem bodo našli marsikatero dognanje in razlago v razpravi Eda Škulja Glasbeno delovanje Slovenske kulturne akcije (Zbornik SKA 1954-1994, str. 118-148) in v revijah Glas SKA, Meddobje, Sij slovenske svobode.

Alojzij Geržinič

Odšli so

Odšel je Maksimilijan Osojnik

V dvainosemdesetem letu starosti je umrl v Buenos Airesu g. Maksimilijan Osojnik. Rojen je bil v Ravnah na Koroškem, kamor se je stalno vračal v svojih povestih. Z njim je odšel glasnik kmečkega stanu v našem zdomstvu. Z neizmerno ljubeznijo je opisoval podeželja svoje ožje domovine, izročila, navade, opravila kmečkega stanu. Večina njegovih povesti izzveni v kmečko idilo -v slogu večerniškega pisanja- kjer zmaga vedno dobro nad zlim. Poštenost, pridnost, zvestoba, ljubezen do zemlje, do resnice in pravice so vrline njegovih junakov; kreposti, ki so bile značilne za slovenskega kmeta na sploh.

Osojnik je objavljval v zamejstvu in med nami, -tudi pri SKA. Spreten je v opisovanju poljedelskih opravil, saj je bil v tem tudi strokovno podkovan. Bil je absolvent kmetijske šole, v špitalskem taborišču je pa tudi poučeval v tej stroki. V Argentini vem da je iskal možnosti za slovensko poljedelsko kolonijo, vendar pobuda ni uspela. Kmetje so šli v tovarne ali v obrtništvo. Argentinska zemlja ga je sprejela v svoje naročje šele za zadnji počitek.

Pri literarnem natečaju, ki ga je SKA razpisala v spomin na Ladislava Lenčka je Osojnik dobil nagrado za črtico Knapica. Skromno priznanje velja njegovi ljubezni do slovenstva in do slovenske besede ter njegovi zvestobi najpristnejšim izročilom slovenskega podeželja.

Vir

Kulturni večeri

6. kulturni večer: Slikar Ivan Bukovec je razstavljal svoja olja 19. avgusta v mali dvorani Slovenske hiše. Slikarja poznamo iz številnih razstav, predvsem pri SKA. Letošnja je posvečena predvsem naravi, ki je bila kot vedno v bogatih barvah predočena številnim obiskovalcem. Zanimive so bile tudi slike, s katerimi je Bukovec posegel v letošnje spominsko obeležje naše emigracije

7. kulturni večer: V petek 8/9 je SKA počastila spomin pesnika Ivana Hribovska ob petdesetletnici njegove smrti.

V prvem delu proslave je pesnikova sestra Pavla obujala spomine na brata Ivana. Pravo razodetje za občinstvo je bilo, da sama kot mlajša sestra doma ni vedela, da Ivan piše pesmi. Podala je tudi pregled bibliografije o Hribovsku. Na ogled so bile izdaje njegovih pesmi, med katerimi izstopata Debeljakova *Pesem naj zapojem* ter Franceta Pibernika *Himna večeru*.

V naslednjem delu smo prisluhnili Hribovskovi pesmi. Recitacije je uvajal in pesmi komentiral Vinko Rode, recitali so jih pa ga. Pavči Eiletzeva, Tine Debeljak in Martin Sušnik.

Za konec smo poslušali na traku posnet razgovor dr. Janka Kosa o pesniku, v katerem ga zelo visoko oceni.

Prof. Geržinič je uglasbil dve Hribovskovi pesmi: *Pomladna radost I* in *II*. Lani ob 40-letnici SKA sta jih izvajali v Cankarjevem domu Bernarda in Veronika Fink. Tudi ta posnetek smo predvajali.

Milan Volovšek je prav za Hribovskov večer naslikal olje z domnevno sceno pesnikove usmrtitve.

8. kulturni večer: (16/9) Okrogla miza o dr. Gogalovem eseju "Kaj je z našo ideologijo."

Že dalj časa se je pripravljala pri SKA okrogla miza na zanimivo predavanje člana SKA dr. Mirka Gogala "Kaj je z našo ideologijo", ki ga je imel leto dni prej.

Sogovorniki so bili pri tej okrogli mizi dr. Katica Cukjati, prof. Tine Vivod, Tone Rode in prof. Vinko Rode. Vsak je

s svojega zornega kota prispeval razne poglede na predavanje dr. Gogala oziroma nanizal misli, ki so se mu ob tem porodile. Predavanje je bilo posvečeno analizi naše skupnosti in predvsem prihodnosti in bi zaslužilo objavo. Okroglo mizo je vodil arh. Jure Vombergar.

9. kulturno srečanje je bilo (30/9), predaval je Dr. Matjaž Puc na temo: *Bog, človek, narava*. Zelo osebno razmišljanje o mestu človeka v vesolju, o njegovem razmerju do Boga. Zanimiva teologija laika, ki je iz območja znanosti preskočil v območje Skrivnosti.

Dr. Puc ni navajal virov za svoje misli, a ko je omenjal razvojno teorijo, se je verjetno naslanjal na Teilhard de Chardina. Naslov sam pa nehote priključuje v spomin delo Xaviera Zubirija: *Naturaleza, Historia, Dios*.

10. kulturni večer, 21. okt. 95. O slovenski emigrantski književnosti je govorila prof. dr. Helga Glušič. Polstoletno dobo zdomskega ustvarjanja je razdelila na obdobja, od katerih je najbogatejše in pomeni višek emigrantske književnosti, obdobje okrog 50. in 60-ih let. Doma formirani pisatelji izpričajo svojo resnico o človeku v polpretekli dobi, o izgubljeni domovini.

Šele v naslednjem obdobju se pojavijo v spisih prvine ameriškega sveta oz. svetovnega obzorja.

Nekaj dni pred tem predavanjem je dr. Glušičeva govorila o slovenski povojni literaturi na slovenskem veleposlanstvu v Buenos Airesu.

11. kulturni večer: John Corsellis, ki je bil l. 1954 v Vetrinju, se sedaj zelo zanima za vračanja Slovencev komunistom. Obiskal nas je v Argentini, pri SKA pa je imel predavanje predvsem o zaslugah oporečnikov in Rdečega križa pri ustavitvi vračanja.

12. kulturni večer: Dolgoletni član SKA mislec Božidar Fink je 12. novembra predaval o temi *Mi in Slovenija*. Predavatelj, ki je dalj časa bil predstavnik slovenske vlade v Argentini, je dober poznavalec slovenskega življenja ter precizen analitik. V tem predavanju je pregledal nedavno zgodovino Slovenije in naš odnos do nje. Predvsem pa ga je zanimal naš odgovor na izzive dogajanj in pričakovane prihodnosti ter razvoj in delo naše skupnosti. Predavanje izhaja kot podlistek v Svobodni Sloveniji.

SKLIC REDNEGA OBČNEGA ZBORA Slovenske kulturne akcije

se bo vršil v soboto 27. aprila 1996 ob pol petih popoldne v gornji dvorani Slovenske hiše, Ramón L. Falcón 4153, v Buenos Airesu, Argentini z naslednjim dnevnim redom:

- 1) Pozdrav predsednika in ugotovitev pravilnosti sklica po 12. členu pravil Slovenske kulturne akcije.
- 2) Določitev zapisnikarja občnega zbora in dveh skrutinatorjev, ki ugotovita veljavnost pooblastil odsotnih rednih članov, nadzorujeta volitve in ob sklepu podpišeta zapisnik občnega zbora.
- 3) Branje zapisnika zadnjega občnega zbora.
- 4) Poročila: Tajnika - blagajnika - vodij odsekov - urednikov publikacij - predsednika
- 5) Razgovor o poročilih.
- 6) Poročila nadzorstva in razrešnica predsedniku, podpredsednikoma, tajniku, blagajniku in članom nadzornega odbora.
- 7) Volitve: predsednika, podpredsednika, tajnika, blagajnika in nadzornega odbora.
- 8) Slučajnosti, posebej še sprememba pravil.

Po 9. členu pravil imajo redni člani aktivno in pasivno volilno pravico. Podporni člani pa imajo na občnem zboru posvetovalni glas. S tem obveščamo obojno članstvo in ga vabimo, da najkasneje do 16. ure 30. aprila pismeno sporoči odboru na sedež ustanove (SKA, Ramón Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina) morebitne predloge za občni zbor: le-te bo občni zbor obravnaval pri slučajnostih (8. točka dnevnega reda). Rok za vlaganje kandidatskih list za volitve novega odbora in nadzorstva je do 27. aprila na sedežu ustanove.

Vabimo vse redne člane, ki se zaradi oddaljenosti ali kakšnih drugih vzrokov občnega zbora ne bi mogli udeležiti, da pismeno ali s spodaj natipkanim pooblastilom pismeno pooblaste kakšnega drugega rednega člana, da jih na občnem zboru zastopa (13. člen pravil).

Občni zbor bo sklepčen ob nadpolovični udeležbi rednih članov, pol ure po napovedanem času pa ob vsaki udeležbi. (13. člen pravil).

Tajnik:
Tine Debeljak

Predsednik:
Marjan Eiletz

CORREO ARGENTINO Y SUC. 6 CORR. CENTRAL	TARIFA REDUCIDA CONCESION 232
	R. P. I. 201682

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. GLAS es propiedad de la Acción Cultural Eslovana. Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina. Urejuje ga tajništvo (Tine Debeljak, Milena Ahčin, Vinko Rode). Director: el secretario (Tine Debeljak). Tisk / impreso en: Editorial Báraaga del Centro Misional Báraaga, Colón 2544, (1826) Remedios de Escalada, Buenos Aires, Argentina. Izhajanje GLASA SKA denarno podpira Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije. Vsa nakazila na ime in naslov: Alojzij Rezelj, Ramón L. Falcón 4158, (1407) Buenos Aires, Argentina.